

Gemeente Helmond
T.a.v. de heer A. Raaijmakers en J. Alkema
Postbus 950
5700 AZ Helmond

Datum: september 2019
Behandeld door: Ilco van Woersem
Ons kenmerk: P2018/77
Uw opdracht: mail van 26 juli 2018

Vleermuisonderzoek noordwest-hoek SBC De Braak te Helmond

In kader van Wet natuurbescherming

Deze notitie heeft betrekking op onze offerte P2017/81 van 19 juli 2018 en het telefoongesprek en de mailwisseling van 26 juli 2018 met de opdracht "Noordwest-hoek SBC De Braak te Helmond. Nader onderzoek vleermuizen". Gezien de geplande herinrichting en / of sloopwerkzaamheden in dit noordwestelijke deel van het sportpark is dit aanvullende vleermuisonderzoek voorafgaand aan de werkzaamheden verricht. Deze notitie heeft betrekking op dit noodzakelijke aanvullend onderzoek.

Gebied

Het onderzoeksgebied betreft de gehele noordwesthoek van het sportterrein SBS de Braak in Helmond en de directe omgeving ervan. Het plangebied wordt begrensd door de Rembrandtlaan, de wethouder Ebbenlaan en de Braakse Bosdijk. Het onderzoek betrof het gehele plangebied, zie Figuur 1, maar ook de directe omgeving, voor zover daar effecten op te verwachten zijn.

Figuur 1: Plangebied / onderzoeksgebied (rood omlijnd), (Bron: gemeente Helmond).

Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden conform het meest recente Vleermuisprotocol 2017¹. De inventarisaties zijn door drie ervaren vleermuisonderzoekers uitgevoerd met Swarovski SLC 10 X 42 verrekijkers, Fenix TK16-schijnwerpers, Petterssons D240X Ultra Sound batdetectoren met opname- en vertragingmodules, Pettersson D100 Ultra Sound batdetectoren en Batloggers. Er vonden in totaal vijf inventarisaties plaats, alle per fiets. In verband met de grootte en onoverzichtelijkheid van het onderzoeksgebied en de aanwezigheid van meerdere verder van elkaar afstaande gebouwen zijn de drie zomer inventarisaties door 2 personen uitgevoerd. Tussen de onderzoeken werd een tussenperiode van minimaal 20 dagen aangehouden (behalve tussen de twee laatste inventarisaties; dat was niet mogelijk). De volgende inventarisaties vonden plaats op:

1. 22 augustus 2018: nachtonderzoek naar balts- en paarplaatsen, winterverblijfplaatsen, vaste vliegroutes en jachtgebieden;
2. 27 september 2018: middernachtelijk onderzoek naar balts- en paarplaatsen;
3. 17 mei 2019: 1e avondonderzoek naar verblijfplaatsen, vaste vliegroutes en jachtgebieden;
4. 27 juni 2019: 2e avondonderzoek naar verblijfplaatsen, vaste vliegroutes en jachtgebieden;
5. 11 juli 2019: einde-nacht-zeer-vroege-ochtendinventarisatie naar verblijfplaatsen, vaste vlieg routes en jachtgebieden;

De twee avondonderzoeken (17 mei en 27 juni 2019) waren nodig, omdat de aanwezigheid van laatvliegers op voorhand niet was uit te sluiten. Het Vleermuisprotocol schrijft 2 avondinventarisaties voor de laatvlieger in de voorzomer voor, één meer dan voor de (algemene) dwergvleermuizen.

Voor en na de vleermuisonderzoeken is tevens gekeken naar de aanwezigheid van andere, zwaarder beschermde planten- en diersoorten binnen het plangebied.

Voor gedetailleerde informatie, zie tabel 1.

Tabel 1: inventarisatiedata, weersomstandigheden en bijzonderheden

Datum	Begin	Einde	Temp (°C)	Bewolking	Wind (Bft)	Bijzonderheden
22-08-2018	21.00	00.30	16 °C	Half bewolkt	Bft 2	Eén man op fiets
27-09-2018	00.00	03.30	13 °C	Onbewolkt	Bft 2	Eén man op fiets
17-05-2019	21.00	00.45	10 °C	Bewolkt	Bft 1	Met 2 man, op fiets
27-06-2019	20.45	00.45	21 °C	Onbewolkt	Bft 1	Met 2 man, op fiets
11-7-2019	02.00	06.15	15 °C	Bewolkt	Bft 0 - 1	Met 2 man, op fiets

Beperking onderzoek

Enkele gebouwen (sporthal; korfbalclub; bowlingclub, hoekhuis Braake Bosdijk 1) waren 's nachts niet geheel onderzoekbaar, omdat de gebruikers later op de avond de hekken dichtmaakten. Toch zijn deze gebouwen met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid afdoende goed onderzocht, omdat wij vanaf de hekken toch zicht op de zij- en achterkanten van de gebouwen hadden en de batdetectoren voldoende bereik hadden.

¹ <https://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>

Resultaten vleermuisonderzoek

De vijf vleermuisinventarisaties leverden de volgende resultaten op:

- er zijn vrijwel uitsluitend (gebouwbewonende) gewone dwergvleermuizen gezien en gehoord. Af en toe joeg kort een laatvlieger boven het plangebied; soms vlogen rosse vleermuizen hoog over. Enkele malen werd een langsvliegende ruige dwergvleermuis gespot, maar al deze laatste drie soorten maakten geen structureel gebruik van het terrein;
- er is één balts-paarverblijf van een mannetje gewone dwergvleermuis in het gebouw van de Stichting Volksuniversiteit Helmond vastgesteld (adres: Braakse Bosdijk 4, 5703 HZ Helmond). De paarplaats is niet gevonden, (de dieren wisselen regelmatig van paarverblijf) maar zal achter een gat in een muur of onder een ruimte onder de daktrim liggen;

Foto: gebouw met paarverblijf gewone dwergvleermuis (ergens binnen rode ovaal)

- er zijn zes à zeven (6 / 7) vaste jachtgebieden van gewone dwergvleermuizen vastgesteld, foerageergebieden waar zeer regelmatig dwergvleermuizen joegen;
- er zijn geen essentiële vliegroutes vastgesteld;
- er zijn geen zomer- of kraamverblijven, noch winterverblijfplaatsen vastgesteld;
- {er zijn geen jaarrond beschermde nestplaatsen van broedvogels (zoals huismus en gierzwaluw) in de gebouwen aanwezig}.

Zie Figuur 2. De meeste vaste jachtgebieden liggen in de open ruimtes tussen de bomen en in de luwte van gebouwen, soms bij lantaarnpalen. Nachtvinders komen op licht af en het licht van de schijnwerpers van de sportvelden en lantaarnpalen vormen dus ideaal jachtgebied voor de niet lichtmijdende gewone dwergvleermuizen.

Lichtmijdende soorten, zoals watervleermuis en gewone grootoorvleermuis jagen dan ook niet bij het sportveld.

Opvallend is, dat 's ochtends vroeg, vlak voor zonsopkomst, meer (dan de 6 à 7) gewone dwergvleermuizen in het plangebied jagen. Die komen van elders en jagen een kwartiertje rondom de bomen van het plangebied, waarna ze vertrekken naar de verblijfplaatsen in gebouwen in de buurt.

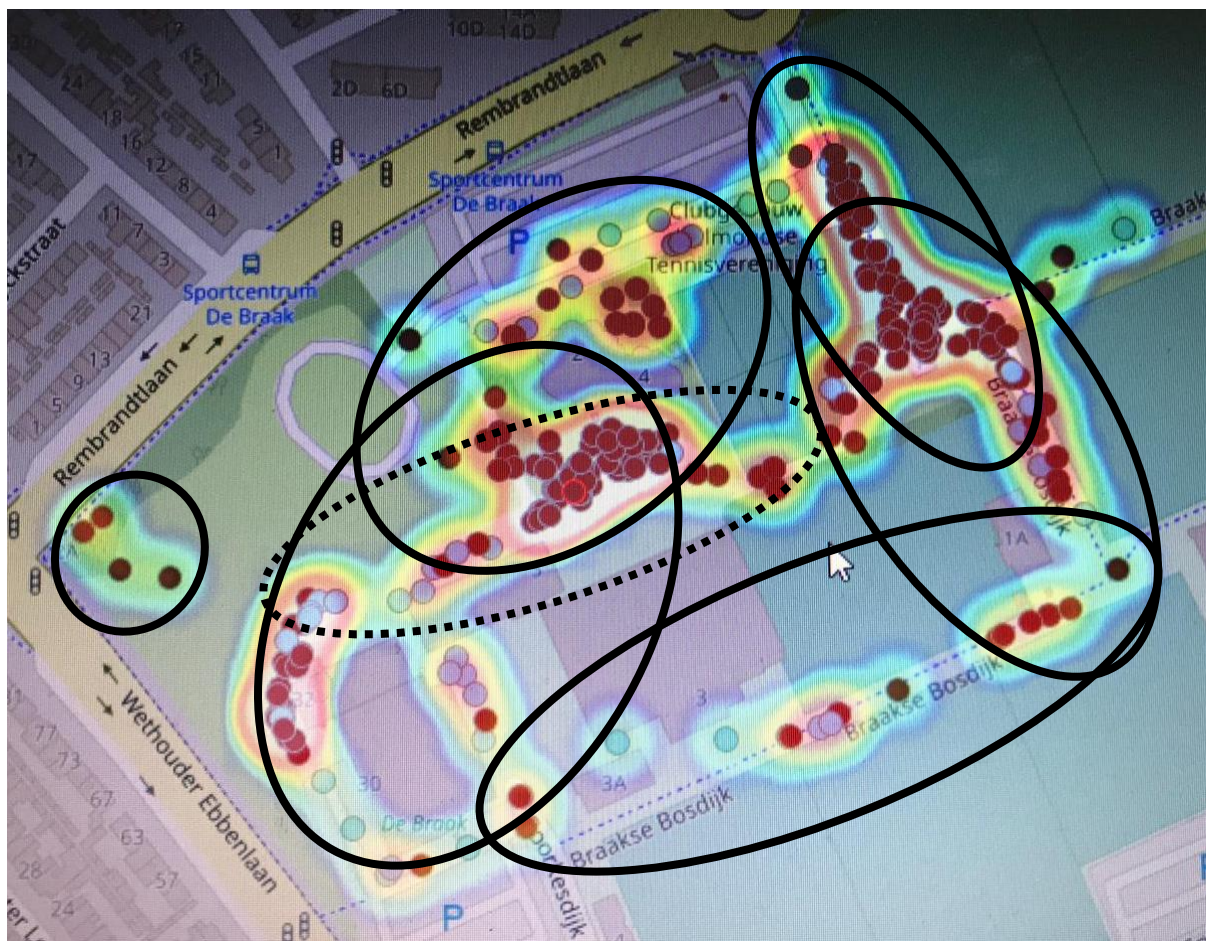
Foto: de felle schijnwerpers van de tennis- en trainingsvelden trekken nachtvinders aan en zijn daardoor gunstig voor de niet-lichtmijdende gewone dwergvleermuizen

Jachtgebieden van gewone dwergvleermuizen overlappen elkaar vaak gedeeltelijk, vooral in tijden dat er een overvloed van voedsel aanwezig is, zoals tijdens de bloei van de lindes (juni)

Figuur 2: Paarplaats (gele ster) en vaste jachtgebieden (gele ovalen) van gewone dwergvleermuizen. Ovaal met stippellijn is mogelijk jachtgebied.

Ter illustratie van de jachtactiviteit van gewone dwergvleermuizen staan op figuur 3 alle waarnemingen van langsvliegende en jagende gewone dwergvleermuizen van één inventarisatie in juli 2019 aangegeven. De concentraties komen overeen met de jachtgebieden op figuur 2. De buiten deze concentraties vallende bolletjes betreffen vooral de wegvliegende dieren aan het einde van de nacht, toen ze naar hun verblijfplaatsen buiten het plangebied terugvlogen

Figuur 3: Overzicht van jagende vleermuizen (bolletjes) en de vaste jachtgebieden (clusters binnen zwarte ovalen; gestippelde ovaal = mogelijk 7e vaste jachtgebied) van gewone dwergvleermuizen, juli 2019 (Bron: Ecologica, opnames opnames Batlogger)

Effectanalyse

De gemeente Helmond gaat de noordwesthoek van het sportpark De Braak (gedeeltelijk) herinrichten. Daarbij zullen gebouwen worden gesloopt (en waarschijnlijk ook gebouwen worden gespaard), bomen worden gekapt (en hopelijk ook bomen en boomgroepen worden gespaard). Er zal nieuwbouw plaatsvinden en mogelijk een nieuwe groeninrichting.

Bij de (al of niet gedeeltelijke) sloop en de (al of niet gedeeltelijke) kap kunnen de volgende effecten plaatsvinden:

1. verstoring en vernietiging van gebouw met paarverblijf van één ♂ gewone dwergvleermuis;
2. verstoring / vernietiging van vaste jachtgebieden van maximaal 7 gewone dwergvleermuizen.

Als de gemeente deze effecten kan voorkomen, of vroegtijdig kan mitigeren (lees: de schade kan beperken) en/of de restschade vooraf kan compenseren, dan is er geen probleem en vinden er geen overtredingen van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming plaats.

Als de effecten niet te voorkomen zijn, is een ontheffing van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming vereist, evenals de uitvoer van (mitigerende en compenserende) maatregelen waardoor deze effecten teniet worden gedaan.

Mogelijke maatregelen

Voorkomen van effecten

- als het gebouw met de verblijfplaatsen (van Stichting Volksuniversiteit Helmond) gespaard kan blijven, en de inkruipopening naar die verblijfplaats (een gat, spleet of ruimte onder de daktrim) toegankelijk kan blijven, dan wordt het mannetje gewone dwergvleermuis met diens paarplaats niet verstoord.
- als de groenstructuur gehandhaafd kan blijven, de bomenlanen en boomgroepen gespaard kunnen worden, dan zullen de jachtgebieden blijven bestaan. Tijdens de herinrichtingswerkzaamheden dient 's nachts geen hinderlijke (= verstorende) verlichting aanwezig te zijn.

Dan is er geen enkel probleem en kunnen de werkzaamheden (onder bepaalde beperkingen²) gewoon doorgang vinden. Er is geen ontheffing van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming nodig.

Mitigerende maatregelen

Als negatieve effecten niet voorkomen kunnen worden, dienen maatregelen genomen te worden, waarbij deze negatieve effecten zoveel als mogelijk verminderd kunnen worden, de zogenaamde mitigerende maatregelen.

De volgende schadebeperkende maatregelen kunnen vooraf genomen worden:

- A. tegen het verlies van het paarverblijf van één mannetje gewone dwergvleermuis: het ophangen van een cluster van 4 platte vleermuiskasten, aan een blijvend gebouw of te sparen bomen, zo dicht mogelijk bij het gebouwtje van de Volksuniversiteit;
- B. het verstoren / vernietigen (= openbreken voor de sloop) van de paarplaats in de minst kwetsbare periodes voor paarverblijven, dus liefs in april, buiten de paar- en zomerperiode;
- C. om zeker te weten dat er geen vleermuis in het gebouw van de Volksuniversiteit aanwezig is, dient een vleermuisspecialist twee dagen voor de sloop 's ochtends vroeg te kijken of, en waar vleermuizen het gebouw inkruipen;
- D. als er een vleermuis in een verblijfplaats aangetroffen wordt, dient een exclusion flap voor de inkruipopening deze verblijfplaats gehangen te worden;
- E. de dag van de sloop kijkt de vleermuisspecialist nogmaals of, en waar een vleermuis in het te slopen gebouw kruipt;
- F. het [in april] eventuele verstoren van de vleermuis en diens verblijfplaats, dient uiterst voorzichtig te gebeuren, door het plaatsen van felle verlichting op de inkruipopening en daarna het in handkracht openbreken van de paarplaats, zodat het heel misschien tòch aanwezige mannetje naar een andere verblijfplaats kan vliegen;
- G. de bomen, of groenstrook die gekapt worden, dienen voor half februari gekapt te worden, vòòr de broedtijd van duiven.

Compenserende maatregelen

Als na kap van de bomen en groenstrook geen geschikte jachtgebieden meer aanwezig zijn, moet een ontheffing van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming aangevraagd worden, voor het vernietigen van 1,2 tot maximaal 7 jachtgebieden. Deze jachtgebieden moeten wèl gecompenseerd

² deze beperkingen en andere randvoorwaarden en kunnen in een speciaal hiervoor geschreven "ecologisch werkprotocol" worden vastgelegd.

worden; er moet feitelijk al geschikt nieuw jachtgebied aanwezig zijn als de bomen en groenstroken gekapt worden.

De gemeente dient in voorkomend geval in de nabije omgeving van het plangebied op de kortst mogelijke termijn extra bomen aan te planten, liefst soorten welke veel insecten herbergen, zoals linde (*Tilia cordata*) en zoete kers (*Prunus avium*) en robuuste groenstroken met rijkbloeiende inheemse struiksoorten zoals gewone vogelkers, inheemse rozenstuiken, brem e.d.

Conclusies

De inventarisaties in de noordwesthoek van het sportpark De Braak in 2018 - 2019 en de effectanalyse hebben het volgende opgeleverd:

- er bevindt zich één paarverblijf van een gewone dwergvleermuis in het gebouw van de Volksuniversiteit Helmond
- er zijn zes à zeven vaste jachtgebieden van gewone dwergvleermuizen in het noordwestelijk deel van het sportpark, voornamelijk op plaatsen waar groen, bomen en bomenlanen aanwezig zijn;
- als het gebouw van de Volksuniversiteit niet gesloopt wordt en de inkruipopening blijft toegankelijk, dan zijn er geen problemen met het paarverblijf;
- als de groenstructuur en de bomenlanen gespaard blijven, dan zijn er geen problemen met de vaste jachtgebieden;
- als het gebouw van de Volksuniversiteit wel gesloopt of drastisch gerenoveerd wordt, dan dienen mitigerende maatregelen te worden genomen;
- als de groenstructuur en de laanbomen (deels) gekapt worden, dan zijn er wel problemen en dienen zo snel mogelijk mitigerende en compenserende maatregelen te worden genomen. Ook dient dan waarschijnlijk (afhankelijk van de grootte van de ingreep) een ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd en verkregen, alvorens de herinrichtingswerkzaamheden kunnen starten.;
- het verdient aanbeveling om een speciaal op de werkzaamheden en het ontzien van de natuurwaarden gericht ecologisch werkprotocol te maken en hier tijdens de herinrichtingswerkzaamheden naar te handelen.

**Maarheeze,
september 2019**

